

STABILIREA DOMICILIULUI COPILULUI MINOR - CA REZULTAT AL DESFACERII CĂSĂTORIEI

Irina TRAVINSKAIA

UTM, FCGC, Departamentul I.D.E.I, gr. DP-1806, or. Chișinău, Republica Moldova

Autor-corespondent: Irina Travinskaia, irisca03@gmail.com

Rezumat: Există statistici foarte dezamăgitoare: în total, aproximativ 50% din toate căsătoriile se încheie cu un divorț, iar cea mai mare problemă nu este doar că familiile se despart, ci și modul în care acest proces afectează copiii. Drepturile părinților ar trebui să fie exercitate de ambii părinți și nu ar trebui să afecteze interesele copiilor. Toate problemele legate de creșterea și educarea copiilor sunt decise de părinți de comun acord, pe baza intereselor copiilor și ținând cont de opiniile copiilor. Părinții (unul dintre ei), dacă există dezacorduri între ei, au dreptul de a solicita soluționarea acestor dezacorduri cu ajutorul autorităților tutelare sau instanțelor de judecată.

Cuvinte-cheie: reședință, familie, copil minor, drepturile și interesele copilului, instanța de judecată.

Procedura divorțului este cunoscută încă din cele mai vechi timpuri, dar prinde contur ca și instituție în perioada romanică. Căsătoria *cum manu* putea fi dizolvată prin voința soțului sau a *pater familiei* sale și căsătoria *sine manu* - prin voința soțului sau a soției sau prin acordul lor în căsătorie. Libertatea divorțului a fost unul dintre principiile de bază ale dreptului roman[1]. Nu au existat restricții, în ceea ce privește încheierea unei căsătorii noi. În ziua de astăzi, posibilitatea de încetare a căsătoriei este asigurată în majoritatea țărilor. În unele dintre ele, unde tradițiile religioase sunt puternice, numai în secolul XX a fost legiferat (adesea pe baza unui referendum popular); de exemplu, în Irlanda, în 1995, a avut loc un astfel de referendum. Vaticanul are încă principiul absolutei indisolubilități a căsătoriei. În Israel se poate divorța, numai prin acordul reciproc al părților, fără un astfel de consimțământ, căsătoria nu poate fi desfăcută, nici măcar prin hotărâre judecătorească. Dacă o soție nu vrea un divorț, instanța poate doar să-și lase soțul să se căsătorească din nou, de vreme ce Tora (Pentateucul în iudaism) permite poligamia.

Legislația statului nostru prevede că, căsătoria poate înceta prin divorț (desfacere), în baza cererii unuia sau a ambilor soți, ori a tutorelui soțului declarat incapabil. În conformitate cu legislația actuală a Republicii Moldova, părțile la procesul de divorț (soții) își pot prezenta reciproc cerințe de natură materială cu privire la împărțirea proprietății, precum și probleme legate de creșterea copiilor și locul lor de domiciliu. Întrebările recente sunt în special actuale pentru foștii soți. Fiecare dintre părinți își doresc ca să lase copilul să trăiască cu ei și să exercite un control constant asupra educației și dezvoltării sale. Din această cauză, astfel de problemă necesită rezolvare legală, dat fiind faptul că copiii sunt mai vulnerabili decât adulții, dezvoltarea lor într-un mediu sănătos este esențială pentru viitorul unei societăți.

Legislația civilă în art. 38 Cod Civil dă definiția de domiciliu și reședință. Domiciliul persoanei fizice este locul unde aceasta își are reședința obișnuită. Se consideră că persoana își păstrează domiciliul atît timp cît nu și-a stabilit un altul. Reședința obișnuită demonstrează o legătură apropiată și stabilă a persoanei fizice cu locul vizat. La determinarea reședinței obișnuite se iau în considerare toate elementele de fapt relevante, în special durata și regularitatea prezenței persoanei în locul vizat, precum și condițiile și motivele acestei prezențe[2].

Conform articolului 51 din Codul Familiei, un copil este recunoscut ca o persoană sub vârsta de optsprezece ani (excepție în cazul emancipării) [3]. Această prevedere corespunde art. 1 din Convenția ONU „Drepturile copilului”, potrivit căruia, *copil este orice ființă umană sub vârsta de 18 ani, cu excepția cazurilor când, în baza legilor aplicabile copilului, majoratul este stabilit sub această vîrstă*. [4]. Sarcina dreptului familiei este de a asigura respectarea drepturilor copiilor fără nicio discriminare în relațiile de familie. Prin dispozițiile art. 50 Codul familiei al RMoldova

se asigură egalitatea în drepturi ale copiilor, indiferent că sunt născuți în căsătorie sau în afara ei. Procedura alegerii și stabilirii ulterioare a locului de trai al copiilor, cu unul dintre părinți, este aplicată întotdeauna când vârsta lor este sub optsprezece ani.

Codul familiei al RM prevede și cazurile în care, căsătoria este desfăcută între soții care au copii minori și pe cale extrajudiciară. Astfel de cazuri sunt: în baza acordului comun al soților, în cazurile în care între aceștia nu există neînțelegeri referitoare la partajul proprietății comune în devălmășie, la întreținerea, educația și domiciliul copiilor minori comuni sau la întreținerea unuia dintre soți, căsătoria este desfăcută la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială se află domiciliul unuia dintre soți. La cererea unuia dintre soți, căsătoria poate fi desfăcută la organul de stare civilă, dacă celălalt soț este supus unei măsuri de ocrotire judiciară; b) a fost declarat dispărut; c) a fost condamnat la privațiune de libertate pe un termen mai mare de 3 ani.

Un părinte, care trăiește separat, are dreptul și corelativ obligația, de a-și crește copilul [5]. Astfel de drepturi aparțin fiecăruia dintre părinți, indiferent cu cine trăiește copilul după divorț. În același timp, părintele cu care copilul său rămâne să trăiască după divorț, ar trebui să excludă posibilitatea creării de obstacole pentru celălalt părinte, în ceea ce privește participarea la creșterea copilului. Excepție pot fi circumstanțe și, dacă sunt dovedite în instanță și asigurate printr-o decizie judecătorească care a intrat în vigoare legală, în caz când comunicarea cu copilul dăunează sănătății lui fizice sau stării mentale, precum și dezvoltării morale a acestuia.

Familia este o instituție protejată de art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului [6]. În același context, art. 51, 52 Codul familiei statuează dreptul copilului la abitație în familie și de a comunica cu părinții și alte rude. Art. 16 din Legea nr. 338 din 15.12.1994 privind drepturile copilului statuează, că fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-și cunoască părinții, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceștia, cu excepția cazurilor în care despărțirea de un părinte sau de ambii părinți este necesară în interesul copilului [7]. Părinții sau, după caz, reprezentanții săi legali sunt principalii responsabili de creșterea și dezvoltarea copilului. Aceștia trebuie să acționeze, în primul rând, în interesul suprem al copilului. Conform art. 38 alin.2 din Codul familiei, în cazul lipsei unui acord între soți privind împărțirea bunurilor lor proprietate în devălmășie și plata pensiei de întreținere a copiilor și a unuia dintre soți, indicând mărimea acesteia, precum și privind determinarea părintelui, împreună cu care vor locui copiii minori comuni sau dacă se va dovedi, că acordul lezează drepturile și interesele copiilor minori sau ale unuia dintre soți, instanța judecătorească este obligată: să determine care dintre părinți va plăti pensia de întreținere a copiilor minori și mărimea acesteia; să stabilească cu cine dintre părinți vor locui copiii minori după divorț.

Articolul 63 din Codul familiei stipulează expres, că în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească, ținându-se cont de interesele și părerea copilului (dacă acesta a atins vârsta de 10 ani). În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare: atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori; vârsta copilului; calitățile morale ale părinților; relațiile existente între fiecare părinte și copil; posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.). La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și avizul autorității tutelare teritoriale, în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

Disputele privind determinarea locului de domiciliu al copilului sunt unele dintre cele mai răspândite categorii de litigii pe rol în instanțele de judecată. Un rezumat al practicii judiciare arată, că atunci când decide o schimbare în locul de reședință al copilului, instanța trebuie să motiveze temeinic și să dea „motive serioase” pentru o astfel de decizie, în special: îndeplinirea necorespunzătoare de către mama (tatăl) copilului a îndatoririlor părintești, condițiile de viață nefavorabile pentru dezvoltarea copilului, calitățile personale ale părinților etc.

Deci, într-unul din cazurile examinate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, locul de reședință al copiilor a fost stabilit la locul de domiciliu al tatălui, deoarece mama era membru al societății Martorii lui Iehova, ceea ce a adus la consecințe negative pentru copii la nivel social și

psihologic și care, dat fiind faptul că copiii, după ce au vizitat această organizație, au devenit temători, nervoși, și au început să perceapă lumea și fenomenele naturale, astfel cum au predate de Martorii lui Iehova [8].

Bunăstarea materială a părinților tot are importanță, dar în niciun caz, nu este un factor decisiv pentru a decide soarta unui copil. Instanța folosește conceptul de „suficientă” a prestațiilor pentru dezvoltarea normală a unui minor, prin urmare, nu este cert faptul, că instanța va decide să stabilească domiciliul copilului cu cel mai bogat părinte. Nivelul veniturilor este considerat de instanță în mod individual, ținând cont de locul de reședință și de alte calități ale părintelui. Este posibil ca o anumită sumă, să nu fie suficientă pentru a trăi într-un oraș mare, dar mai mult decât suficient, pentru o viață confortabilă într-o localitate rurală. Condițiile de locuire sunt evaluate în funcție de locul de reședință al soților. Este important ca părintele, care cere dreptul de a stabili domiciliul copilului minor la domiciliul său, să dispună de un loc pentru jocuri și studii pentru copil, sau să existe posibilitatea unui astfel de aranjament. Nivelul condițiilor de viață este determinat de autoritatea tutelară, de la locul de domiciliu al fiecăruia dintre părinți, iar actul privind rezultatele examinării este înaintat instanței [9]. Obiectul evaluării constă în: starea generală a spațiului de locuit; starea sanitară: curățenie, precizie, actualitatea curățării, lipsa insectelor și murdărie; confort: încălzire, disponibilitate de apă; disponibilitatea și starea unei camere sau un loc separat pentru un copil.

Este logic ca un părinte, care duce un stil de viață amoral, să aibă șanse mult mai puține de a avea hotărârea instanței judecătorești în favoarea sa. Sarcina instanței este de a identifica posibilele calități negative ale fiecăruia dintre părinți și de a proteja minorul de acestia. Astfel de impedimente ar putea fi: prezența unor probleme cu legea: condamnări, sancțiuni administrative, reclamații la polițistul de sector de la vecini și rude; propensiunea la alcoolism, consumul de droguri, jocurile de noroc; stil de viață amoral și dizorganizat: sărbători zgomotoase obișnuite la domiciliu, risipire, parazitismul și lipsa de claritate a priorităților în viață etc.. Atunci când instanța evaluează calitățile morale ale părintelui, se folosesc toate sursele posibile - certificate de la locul de reședință, informații de la ofițerul de poliție, declarațiile martorilor etc. O persoană care suferă de alcoolism sau condamnată pentru violență împotriva soțului / soției și a copiilor, nu are practic nicio șansă de a cere stabilirea domiciliului copilului cu el, chiar dacă condițiile sale materiale și de viață sunt de multe ori mai mari, decât capacitățile unui alt părinte.

Instanța, la stabilirea domiciliului copilului, de asemenea, trebuie să determine, cu care dintre părinți dorește să locuiască copilul. Cu toate acestea, de multe ori acest lucru necesită ajutorul specialiștilor, iar instanța ridică problema numirii unui examen psihologic medico-legal. Expertul va trebui să răspundă la întrebarea despre afecțiunea copilului și dependența acestuia față de mamă și față de tată. Expertul va ajuta instanța să stabilească, care dintre părinți joacă în viața unui minor, un rol esențial și se va expune într-un raport, prin care va da avizul în scris, fie el pozitiv, fie negativ. Dacă este necesar, părțile pot solicita numirea unui examen repetat sau suplimentar, dacă există îndoieli obiective cu privire la temeinicia și corectitudinea acestuia. Părțile au, de asemenea, dreptul de a solicita numirea unei instituții sau a unui expert specific și au dreptul să propună o listă de probleme pentru soluționarea lor la examinare. Pe lângă fapte documentare, este important și comportamentul părților în instanță. Dacă unul dintre soți, se manifestă constant printr-o atitudine ofensatoare în ședința de judecată, acest lucru indică dezechilibrul său și poate influența negativ asupra formării opiniei instanței. Se întâmplă adesea, ca cel de-al doilea părinte să nu urmărească deloc interesele copilului, cerând să-l lase cu el, doar din principiu și din dorința de a-l enerva pe fostul său partener de viață, lipsindu-l de copil. Copilul devine un instrument de manipulare în mâinile unuia dintre soți, în timp ce al doilea părinte este atașat din toată inima de copil și îi dorește numai bine. Deciziile judecătorești nu ar trebui să se bazeze doar pe dovezi indirecte, interpretate cu pricepere de părintele în cauză și fără o evaluare efectivă a instanței asupra climatului moral și psihologic din familie.

Analizând cele indicate mai sus, putem concluziona că divorțul este un fenomen social grav, care trebuie abordat împreună și într-o manieră cuprinzătoare, inclusiv prin formarea unei culturi interne ridicate a individului, capacitatea de a rezolva conflictele într-un mod civilizată și

constructiv și, cel mai important, să poarte responsabilitatea pentru soarta celor dragi. Și, după cum se menționează în doctrina clasică „Atitudinea față de copii este o măsură inconfundabilă a demnității spirituale a unei persoane” (Y. Bryl).

Mai recent, în practica judiciară, marea majoritate a cazurilor pentru a determina locul de reședință al copiilor au fost luate în favoarea mamei. Acest lucru s-a datorat alineatului 6 din Convenția privind drepturile copilului, potrivit căreia, copiilor nu li se recomandă să fie despărțiți de mama lor, fără o necesitate evidentă și urgentă. Cu toate acestea, se observă că, atunci când se iau în considerare cazurile privind determinarea locului de domiciliu al copilului, este necesar să se evalueze echilibrul dintre interesele copiilor, bazându-se pe Convenția ONU privind drepturile copilului, care nu stabilește dispoziții discriminatorii privind prioritatea lăsării unui copil cu o mamă (principiul egalității drepturilor și îndatoririlor părinților) [10].

Prin urmare, instanța trebuie să investigheze în mod obiectiv situația, în acest scop, instanțele ar trebui să dispună de un diagnostic psihologic și pedagogic al copilului, să solicite o descriere a locului de reședință al părinților, al locului de muncă și al naturii muncii lor (munca pe schimb, lipsa timpului, călătoriile de afaceri lungi), acte privind examinarea condițiilor de viață, informații de la dispensarele narcologice și neuropsihiatrice, centrele de detoxifiere. Astfel, este posibil să se respecte cel mai important principiu al dreptului familiei – de a ține cont de interesele copilului. Pentru copil nu trebuie să existe situații stresante inutile, incertitudine psihologică, necesitatea unei adaptări constante la noile condiții.

Astfel, prin **concluzie**, putem menționa faptul că, copiii se nasc cu libertăți fundamentale și cu drepturi inerente oricărei ființe umane. Aceasta este premisa de bază a Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului - un tratat internațional privind drepturile omului, care transformă viețile copiilor și a familiilor lor pe întreg globul. În fiecare țară, inclusiv în R. Moldova, specialiști din diferite structuri, ar trebui să lucreze, pentru a asigura fiecărui copil, de la noi din țară, drepturile la supraviețuire, sănătate și educație, la familie, la joacă și identitate culturală, la protecție contra exploatării și a tuturor formelor de abuz, trebuie să lucreze pentru a le face auzită vocea și pentru a le fi luată în considerație opinia, în toate problemele ce-i afectează.

Bibliografie

1. «Семейное право» уч.пообие под редакцией П.В. Крашенинникова 3-е изд. Москва стр.138 2015 г
2. Codul civil nr.1107 din 06.06.2002 Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661 *Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120080&lang=ro#
3. Codul familiei nr.1316 din 26.10.2000 Publicat : 26.04.2001 în Monitorul Oficial Nr. 47-48 art Nr : 210 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro
4. Convenția ONU din 20 noiembrie 1989 privind „Drepturile copilului ”, ratificată de Republica Moldova în 1993 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro
5. Codul nr.1316 familiei din 26.10.2000 Publicat : 26.04.2001 în Monitorul Oficial Nr. 47-48 art Nr : 210 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro
6. Convenția europeană a drepturilor omului din 4 noiembrie 1950 .ratificat de Republica Moldova în 1997 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=7462&lang=ro
7. Legea nr. 338 din 15.12.1994 privind drepturile copilului Publicat : 02-03-1995 în Monitorul Oficial Nr. 13 art. 127 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94939&lang=ro
8. Informații despre caz (pe baza materialelor din hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 29 noiembrie 2007 N 37614/02) // Cronica rusă a Curții Europene. 2008. N 4.
9. Нечаева А.М. Семейное право: актуальные проблемы теории и практики. М.: Юрайт-Издат, 2007
10. Convenția ONU din 20 noiembrie 1989 privind „Drepturile copilului ”, ratificată de Republica Moldova în 1993 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro